

Ένας σπουδαίος συγγραφέας από τη... και στη... βιβλιοθήκη μας

Επίσκεψη του Αντρέα Μήτσου στο σχολείο μας, στις 17/3/2011, στα πλαίσια του προγράμματος «Συγγραφείς και εικονογράφοι στα σχολεία» σε συνεργασία με το ΕΚΕΒΙ.

Παλιός γνώριμος, καθότι Αιγαλιώτης και συνάδελφος εκτός από συγγραφέας, καθήλωσε το ακροατήριο του μιλώντας για ζωή και λογοτεχνία με μια γλώσσα ανεπιτήδευτη, ρέουσα, απρόβλεπτη και διανθισμένη με ένα λεπτό χιούμορ, όπως ακριβώς είναι και η πρόζα του.

Ανδρέας Μήτσου

Βιογραφικά: Ο Ανδρέας Μήτσου κατάγεται από την Αμφιλοχία. Έχει σπουδάσει αγγλική λογοτεχνία, ελληνική φιλολογία και είναι διδάκτωρ Φιλοσοφίας. Έχει εκδώσει επτά συλλογές διηγημάτων, δύο μυθιστορήματα και μία νουβέλα. Το μυθιστόρημά του *Τα ανίσχυρα ψεύδη του Ορέστη Χαλκιάκου* τιμήθηκε το 1996 με το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος. Η συλλογή διηγημάτων του *Σφήκες* απέσπασε το Βραβείο Γραμμάτων Κώστα Ουράνη της Ακαδημίας Αθηνών το 2002. Το 2007 η νουβέλα του *Ο κύριος Επισκοπάκης* τιμήθηκε με το Βραβείο Αναγνωστών (ΕΚΕΒΙ - ΕΡΤ), ενώ την επόμενη χρονιά διασκευάστηκε για το θέατρο από τον ίδιο τον συγγραφέα και ανέβηκε στο «104 Κέντρο Λόγου και Τέχνης» σε σκηνοθεσία του Στέλιου Μάινα. Έργα του έχουν ανθολογηθεί και μεταφραστεί σε διάφορες γλώσσες. Εργάζεται ως καθηγητής, φιλόλογος, στη δημόσια μέση εκπαίδευση.

Κείμενο του συγγραφέα:

«Ξαφνικά. Και ενώ βιώνεις ανυποψίαστος την καθημερινότητά σου, έρχεται η στιγμή, ύπουλη, και σε λογχίζει.

Κατακόλαυρο, κολυμπάς στην παραλία και ο διάβολος σε βάζει να δεις κοντά σου έναν άντρα πολύ νεότερό σου, όμορφο, χαρούμενο και γεμάτο ζωή.

Άντε μετά να συμμαζέψεις τον νου σου. Άντε να καταλάβεις πώς αντιδρά και να αυτοκυριαρχηθείς.

Διότι το βλέπεις καθαρά ότι ο άντρας που κολυμπάει δίπλα σου σου μοιάζει, και όχι απλώς σου μοιάζει, αλλά πως είναι ίδιος, ολόιδιος με σένα, ο σωσίας σου. Καταλήγεις να πιστέψεις πως θα σωθείς μόνο άμα εκείνος εξαφανισθεί. Αφού, ενόσω υπάρχει αυτός, εσύ περισεύεις.

Παράλογη βέβαια ιδέα και σκέψη, αλλά ο πανικός δεν περπατάει στα μονοπάτια της λογικής. Ούτε χειραγωγείται όποτε το αποφασίζεις. Γι' αυτόν το λόγο σχεδιάζει ο αφηγητής έναν φαινομενικά αναίτιο φόνο. Επειδή συνειδητοποιεί, απροσδόκητα, ότι τα καλύτερα χρόνια του έχουν περάσει, και θέλει άρον-άρον να γυρίσει τη ζωή του είκοσι χρόνια πίσω, όσο και ο άντρας που κολυμπάει κοντά του, να τον υποκαταστήσει. Επιζητεί έτσι να αλλάξει απόλυτα ζωή και να ζήσει απ' αρχής τα χρόνια εκείνα που του έφυγαν, αδικαίωτα.

Η ιδέα είναι δηλαδή σαν την αρρώστια. Σε μολύνει ανεπαίσθητα και γρήγορα, σε κατακυριεύει. Η νοσηρή σκέψη, ας την πούμε στην προκειμένη περίπτωση ζήλεια, παίρνει μέσα σου ανεξέλεγκτες διαστάσεις. Τότε, ή θα τρελαθείς ή θα σπεύσεις, όσο πιο γρήγορα μπορείς, να της δώσεις φόρμα, για να απαλλαγείς απ' αυτήν, αν όχι αμετάκλητα, τουλάχιστον προσωρινά.

Έτσι ξεκινά η καλλιτεχνική υποστασιοποίησή της. Αναπολείς τη ζωή σου όλη, κάνεις έναν αναγκαστικό απολογισμό. Και βγαίνεις μείον.

Μια ιστορία μόνον μπορεί να σε σώσει. Γι' αυτό καταφεύγεις στη γραφή. Για τη συγκρότηση μιας άλλης εκδοχής των πραγμάτων, παρηγορητικής. Πρέπει, οπωσδήποτε, να πεισθείς τώρα και να πείσεις.

Γράφω, οιστρήλατος, μια ιστορία. Με πλοκή, ένταση αντίστοιχη αυτής που βιώνω, στην ξαφνική συνειδητοποίηση ότι έχω, αναίτια, μεγαλώσει. Η ιστορία φτάνει στις 400 σελίδες. Αμέσως αρχίζει η επίμονη προσπάθεια της αποκάθαρσής της. Να βγει το καταστάλαγμα, το μεδούλι της. Ο ουσιώδης λόγος.

Κοσκινίζω το πρώτο κείμενο, φεύγουν οι συναισθηματισμοί. Οι άστοχες σκέψεις, οι γλωσσικοί ακκισμοί. Περιστεύεται ο αυθορμητισμός και ο ναρκισσισμός μου. Τυραννιέται ο εαυτός να φτάσει στα άκρα του, τεντώνεται. Πασχίζει να ιχνηλατήσει και να καταδείξει σε όλους τι φταίει. «Να φωτίσω τις αιτίες που μ' αφήνανε μισό». Η ιστορία φτάνει έτσι στις 179 σελίδες.

Η απεμπλοκή σου από το πρωταρχικό αυτό βίωμα αναδεικνύει την καινούργια αλήθεια σου. Το νέο εαυτό σου. Γιατί, μετά από την αφήγηση και την ιστορία σου, ένας άλλος εαυτός γεννιέται. Που δεν είναι πια ο ίδιος με τον προηγούμενο, που δεν του μοιάζει. Και χωρίς σωσίες θα μπορέσεις πλέον να ζήσεις ανέμελα μέχρι να σε μολύνει ξανά μια άλλη ιδέα, κάποια σάπια σκέψη, μέχρις ότου, δηλαδή, αποτολμήσεις να δεις γύρω σου ό,τι δεν πρέπει να δεις και δεν μπορείς ν' αντέξεις. Την ομορφιά εννοώ.

Αποδέχεσαι, προς το παρόν, τη νέα πραγματικότητά σου. Τη νέα εκδοχή των πραγμάτων. Αυτό επιτυγχάνεις με τη γραφή. Να μεταστοιχειώσεις την πραγματικότητα, να την αλλάξεις. Να τη φέρεις στα μέτρα σου.

Έχεις πια πλάσει μιαν απαλή, μια διαυγή ιστορία με ρυθμό, με ελαφρότητα, με το προσωπικό σου ύφος. Το σήμα σου. Αυτήν προσφέρεις με ταπεινότητα και φόβο μαζί. Και θα 'θελες, για να δικαιολογηθείς, να θυμίσεις τα λόγια του Μπεράτη: «Κανείς δεν μπορεί να ξέρει πόσο πολύ παιδεύτηκα για να φαίνεται ότι δεν παιδεύτηκα καθόλου». Για να μη νομίσει ο αναγνώστης ότι η ιστορία σου είναι προϊόν ευκολίας.

Πρώτη συνέντευξη:

Πώς προέκυψε η ιδέα του τελευταίου σας βιβλίου;

Θυμήθηκα κάποιον άντρα που τον λυπήθηκε μια γυναίκα και τον έσωσε!

Ποιος είναι ο ιδανικός αναγνώστης;

Εκείνος που προσέρχεται ενώπιον του κειμένου αθώς, χωρίς προκαταλήψεις, απόψεις και ιδέες. Στο κείμενο είναι που θα αναδειχθεί η αυθεντικότητά του και εκεί θα παρηγορηθεί. Για να συμβεί όμως αυτό, πρέπει, όποιος διαβάζει ένα βιβλίο, να είναι ικανός να ενδώσει στις ηδονές στην αισθητική του. Πρέπει να είναι σε θέση να την αναγνωρίσει. Και ασφαλώς, για να παραφράσω τον Χάιντεμπερκ, «είμαστε ό, τι μπορούμε να εννοήσουμε», για να διακρίνεις δηλαδή το θαυμαστό και να θαυμάσεις πρέπει να ενέχεις ο ίδιος το θαύμα. Γιατί αναδεικνύεται κάποιος ως αναγνώστης ενός συγκεκριμένου βιβλίου, εάν κατορθώσει να το εγκολπωθεί, εάν το καταπατήσει και το κάνει δικό του. Εάν παραδοθεί, υποταχθεί εν τέλει σ' αυτό. Η ανάγνωση προσομοιάζει επομένως στην ερωτική διαδικασία. Είναι μια περιπέτεια προσωπική για τον καθένα. Μια διαφορετική θεώρηση του κόσμου. Μοναδική. Και αυτή είναι η εντελέχεια του βιβλίου. Να παράγει αναγνώστες.

Τι κάνετε τα βιβλία που δεν σας αρέσουν;

Τα εναποθέτω, για να τα δω ξανά σ' άλλους χρόνους. Γιατί δεν είμαστε πάντα οι ίδιοι. Αλλάζουμε. Μεταβάλλονται οι προσληπτικές δυνατότητές μας. Οι αντοχές μας μαδούν. Μεταμορφώνεται μέσα μας και γύρω ο κόσμος. «Αλλάζουν όλα εδώ κάτω με ορμή...».

Έχετε μια συγκεκριμένη ρουτίνα στη συγγραφή κειμένων;

Θα 'λεγα πως ό,τι επιδιώκει η συγγραφή είναι να σε βγάλει από τη ρουτίνα, να δραπετεύσεις.

Έχετε μια ιεροτελεστία όταν γράφετε;

Τηρώ πάντα τις ίδιες μικρές συνήθειες. Αυτό βέβαια το διαπιστώνω μόλις τελειώνω ένα κείμενο...

Πίνετε ή τρώτε καθώς γράφετε;

Πίνω συνέχεια νερό. Μια άγρια δίψα με κατατρώχει όταν γράφω.

Ποια είναι η αγαπημένη σας λέξη;

Συγγνώμη.

Υπάρχει κάτι που θα αλλάζατε στο τελευταίο σας βιβλίο;

Όχι. Σε κανένα βιβλίο μου δεν θα άλλαζα κάτι. Το βιβλίο, όταν θεωρήσω ότι είναι άρτιο αισθητικά, το παραδίδω. Η φόρμα του σηματοδοτεί ένα συντελεσμένο αποτέλεσμα. Εάν τυχόν αλλάχθει κάτι, τότε αναδεικνύεται μια νέα μορφή, μια άλλη πραγματικότητα.

Πώς προκύπτουν τα ονόματα των ηρώων σας;

Μυστικές και άδηλες είναι οι διεργασίες ανάδυσης των ονομάτων. Μας βασανίζουν εμμονές και ονόματα. Με σύμβολα σκιαμαχούμε και με φόβους. Πίνουμε τα ονόματα για να τα ξορκίσουμε...

Αν δεν είσασταν συγγραφέας τι θα ήσασταν;

Καφετζής, πενήντα χρόνια πριν. Με το μολύβι στο αυτί, να τρέχω ανάμεσα στα τραπέζια, φωνάζοντας μακρόσυρτα... «έφτασε». Να μην προλάβει να κρυώσει ο καφές. «Αν θέλεις ν' αρχίσεις ιστορίες, γίνε δάσκαλος, αν θέλεις να τις τελειώσεις, γίνε μπάτσος», για να καταφύγω στο απόφθεγμα του Μαρσέλ Προυστ. Εγώ, πάντως, ακολούθησα την ακριβώς αντίθετη διαδρομή, αν αυτό σας λέει κάτι.

Τι θα αλλάζατε στον τρόπο γραφή σας;

Σε κάθε βιβλίο αυτό προσπαθώ. Να βρω μια καινούργια μορφή. Ν' αλλάζω τον εαυτό μου και τον κόσμο. Το κάθε βιβλίο είναι η απόδειξη, η αποτύπωση της νέας μου πραγματικότητας.

Τι θα αλλάζατε στον εαυτό σας;

Το ρυθμό μου. Θα 'θελα να γίνει πιο αργός, να προλάβω να δω περισσότερα. Φοβάμαι όμως πως, αν το επιδιώξω αυτό επίμονα, μπορεί και να σταματήσω. Έτσι λοιπόν τρέχω, ποθώντας διαρκώς το σταμάτημα, και μιλάω - γράφω, νοσταλγώντας τη σιωπή.

Πώς χαλαρώνετε;

Χαλαρώνω όταν σκέφτομαι και παρατηρώ. Τότε, για ένα απειροελάχιστο χρονικό διάστημα, συναντώ τον εαυτό μου. Έτσι ορίζω την ευτυχία.

Με ποιον θα θέλατε να παγιδευτείτε σε ένα ασανσέρ;

Με τον εαυτό μου σε παιδική ηλικία, να του πω να μη φοβάται. Και να τον πείσω.

Ποιο βιβλίο θα θέλατε να διαβάσετε;

Τους *Μπούντενμπροκ* του Τόμας Μαν ή την *Κληρονόμο της πλατείας Ουάσιγκτον* του Χένρι Τζέιμς, δύο αγαπημένους συγγραφείς.

Πώς προέκυψε η ιδέα του τελευταίου σας βιβλίου;

Θυμήθηκα κάποιον άντρα που τον λυπήθηκε μια γυναίκα και τον έσωσε!

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΗΤΣΟΥ, Η ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ, Διηγήματα. Εκδόσεις Καστανιώτη, Σελ.: 168, τιμή: €12.

Δεύτερη συνέντευξη:

- Έχετε διανύσει μια πορεία 28 χρόνων στην λογοτεχνία. Όμως στο κοινό γίνετε ευρύτερα γνωστός με τον «Κύριο Επισκοπάκη», κερδίζοντας το βραβείο αναγνωστών το 2007.

-Πράγματι έγινα γνωστός με τον «Κύριο Επισκοπάκη» και «τα Ανίσχυρα Ψεύδη του Ορέστη Χαλκιάπουλου». Αυτό όμως δεν σημαίνει τίποτα. Το αναγνωστικό κοινό που αγοράζει ένα βιβλίο best seller, είναι ένα προσωρινό κοινό που «φεύγει», δεν είναι πιστό. Αυτοί στον Ελλαδικό χώρο, δεν ξεπερνούν τους 3.000. Ο κύριος Επισκοπάκης είναι ένας αντρικός τύπος κλισέ που φοβάται να βιώσει τα πράγματα σε βάθος. Είναι δειλός, αναβλητικός, και συντηρητικός αντίθετα από την Αντιγόνη, που είναι πάντα ανατρεπτική και βαθύτερης τρυφερότητας.

-Γιατί σας εκφράζει αυτός ο τύπος ήρωα;

-Γιατί συνταυτίζομαι με την μοίρα των δειλών που απεμπολούν την χαρά της ζωής, ελπίζοντας να την βρουν στην επόμενη ζωή. Αυτή είναι η τραγική μοίρα του συμβατικού και μίζερου άντρα. Ο αφηγητής παρουσιάζει αυτόν τον τύπο ήρωα. Ο συγγραφέας βλέπει τις διαφορετικές εκδοχές και ταυτίζεται προσωρινά. Τώρα αν καταθέσει στατική αισθητική άποψη, κάηκε.

-Πότε καταλάβατε ότι θέλετε να γίνετε συγγραφέας ;

-Αυτό δεν το καταλαβαίνει κανείς ποτέ, νομίζω. Έγραφα ποιήματα από μικρός. Εξέδωσα για πρώτη φορά το '82 μια συλλογή διηγημάτων, γιατί ήμουν σε ένα εσωτερικό πανικό, που ίσως ακόμα δεν τον έχω ξεπεράσει.

-Έχετε δηλώσει σε παλαιότερες συνεντεύξεις σας ότι η διαδικασία της γραφής είναι μία διαδικασία εξαπάτησης. Σας αρέσει να εξαπατάτε;

- Πιστεύω ότι η τέχνη παίζει με την έννοια της εξαπάτησης και του ψεύδους. Βρίσκω πολύ γοητευτικό να εξαπατάται κανείς, να ενδίδει στην εξαπάτηση, να πιστεύει στο ψέμα διότι είναι συστατικό στοιχείο της αλήθειας. Μέχρι δε να την αντιληφθεί, είναι ευτυχισμένος. Το έργο τέχνης προσφέρει μια παρηγορία, μία άφεση και μακάρι ποτέ κανείς να μην καταλάβει ότι τον έχουμε ξεγελάσει.

-«Έχουμε την τέχνη για να μην πεθάνουμε από την αλήθεια», είπε ο Νίτσε. Είναι για σας η τέχνη μια υπεκφυγή της καθημερινότητας;

-Η τέχνη οριοθετεί την πραγματικότητα. Ζώντας σε μία χυδαία σύμβαση, σε μία λογική διεκπεραίωσης, η τέχνη δίνει νόημα και αξία στη βίωση.

-Εκτός από δάσκαλος της λογοτεχνίας είστε και δάσκαλος στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Πώς παντρεύεται η συγγραφική σας ιδιότητα με αυτή του δασκάλου ;

-Για την λογοτεχνία έχει πει μια ωραία κουβέντα ο Προυστ. «Αν θέλεις να γράψεις ένα μυθιστόρημα πρέπει να ξεκινήσεις ως δάσκαλος, και να καταλήξεις ως μπάτσος». Εγώ όμως έκανα αντίστροφη πορεία. Έτσι και αλλιώς, η αισθητική άποψη όταν καταγράφεται, είναι μια διδακτική διαδικασία και έχει την εξουσία της αυθεντικότητας ή έστω των βαθύτερων βιωμάτων του άλλου. Δηλαδή ο

δάσκαλος χρησιμοποιεί τον λόγο και στο ίδιο επίπεδο διαχέει και ο συγγραφέας τον ψυχισμό του. Μόνο που η γραφή είναι πιο ουσιαστική. Η υπεύθυνη στιγμή του συγγραφέα.

-Το τελευταίο σας βιβλίο «Η ελεημοσύνη των γυναικών» αναφέρεται σε ιστορίες ενηλίκων που εξετάζονται, θα έλεγε κανείς, μέσα από το βλέμμα ενός παιδιού. Αθρώνεστε με αυτό ;

-Ζητώ την αθώωση της παιδικής ηλικίας. Θεωρώ ότι επιστρέφοντας στην παιδική ηλικία, βρίσκουμε το μόνο λευκό τοπίο στη ζωή μας. Έτσι πάω να αντλήσω από ένα παρελθόν για να αντιμετωπίσω το δυσάρεστο παρόν και ένα «ζόρικο» μέλλον.

- Θα έλεγε κανείς ότι σε όλο το λογοτεχνικό σας έργο κυριαρχεί μια νοσταλγία και μία προσκόλληση στα παλιά. Ποιος είναι ο Αντρέας Μήτσου του σήμερα;

-Νομίζω ότι η επώδυνη αγάπη επιστροφής στον αυθεντικό εαυτό, υπάρχει στο παρόν. Το να καταφεύγει κανείς σε άλλα σχήματα και σε παρελθόντα χρόνο, είναι μια προσπάθεια συγκάλυψης.

-Ξέρουμε τι δεν είναι λογοτεχνία. Μπορείτε να ορίσετε τι είναι;

-Με μια κουβέντα, η λογοτεχνία είναι μια προσπάθεια να ειπωθεί και να πάρει φόρμα το αυτονόητο, δια μέσου του λόγου.

-Το μυθιστόρημα σας «Τα ανίσχυρα ψεύδη του Ορέστη Χαλκιάπουλου» έγινε τηλεοπτική επιτυχία στην ΕΡΤ. Η νουβέλα σας με τον «Κύριο Επισκοπάκη» έγινε θεατρική επιτυχία. Γιατί γράφετε κύριε Μήτσου ;

-Είναι αλήθεια ότι τα μέσα ενημέρωσης και το θέατρο βοηθάνε στο να βρίσκει ο συγγραφέας τον ιδεατό ή τον προσδοκώμενο αναγνώστη. Ο λόγος που γράφει, είναι για να μην βιώσει άμεσα την σκληρότητα του παρόντος. Δεν μπορεί να αντιμετωπίσει αλλιώς την πραγματικότητα.

-Στην «Ελεημοσύνη των γυναικών» όπως και στον «Κύριο Επισκοπάκη» οι γυναίκες παίζουν κυρίαρχο ρόλο. Τις φοβάστε τις γυναίκες ;

-Η γυναίκα είναι ο βαθύτερος εαυτός μας, είναι η προοπτική μας, είναι το πεδίο που θα αναδειχθεί η αυθεντικότητά μας, η εντιμότητά μας. Επομένως, είναι φυσικό να το φοβάσαι αυτό, γιατί δοκιμάζεται κανείς, και υπάρχει ο κίνδυνος να αναδειχθεί ένας κίβδηλος εαυτός. Τον βγάζει από του πηγαδιού τον πάτο, η τον καταβυθίζει.

-Γνωρίζω ότι είσαστε οργανωμένος με την Αριστερά. Τι πιστεύετε για την Αριστερά του 2010 ;

-«Πέρασα» από όλες τις πτυχές του λεγόμενου αριστερού κινήματος. Πιστεύω ότι η παρούσα Αριστερά δεν εκφράζει πια τον σκεπτόμενο, τον προοδευτικό, τον καταπιεζόμενο σύγχρονο άνθρωπο. Ελπίζω στις λύσεις που δίνει μόνο η τέχνη και η βαθύτερη γνήσια λαϊκή συνείδηση που είναι έξω από τις κομματικές εντάξεις.

-Γνωρίζω ότι διδάσκετε λογοτεχνική γραφή στο βιβλιοπωλείο ΦΝΑΚ, στο ΕΚΕΒΙ καθώς και στη Φιλοσοφική Αθηνών. Διδάσκεται αυτή η μορφή της γραφής ;

-Ο δάσκαλος επιχειρεί να βγει από στην επιφάνεια, η βαθύτερη βιωματική σχέση του «μαθητή» με την πρωταρχική του εμπειρία. Το εγχείρημα συνιστάται να αναδειχθεί το βάθος του βιώματος του συγγραφέα ως πρότυπο. Έπειτα μπορεί να κάνει την αναγωγή ο «μαθητής» στα δικά του βιώματα, και να βρει την φόρμα που του ταιριάζει. Δηλαδή γίνεται μία εκμείωση, μια επώδυνη γέννα, όπου ο μαθητής δεν έχει συνείδηση ότι εγκυμονεί. Τότε έρχεται και το κείμενο.

-Ο Μήτσου είναι ένας οικογενειάρχης;

-Όχι, όχι. Θεωρώ ότι η ατομική πορεία του καθενός δεν αφορά την τέχνη. Βάζουν «ταμπέλες» οι οποίες σχετίζονται με την ζωή του συγγραφέα. Για κάποιον μπορεί να είναι θετικό και γοητευτικό να είναι μόνος, ενώ για άλλον να θεωρείται μαρτύριο. Όπως βολεύεται κανείς να αναδείξει την βαθύτερη μελαγχολία του. Η οικογένεια καμιά φορά μπορεί και να την προκαλέσει. Το πώς ζει δηλαδή ο συγγραφέας το γνωρίζει μόνο αυτός και το ερμηνεύει με τον τρόπο του. Ο αναγνώστης δικαιούται μόνο να έχει το βιβλίο ως τεκμήριο.

-Αν είχατε ένα χρόνο ζωής, τι θα κάνατε;
-Θα ήμουν τόσο τρομαγμένος που θα έγραφα ένα βιβλίο!

Τρίτη συνέντευξη:

Μια συζήτηση με ένα συγγραφέα όπως είναι ο Ανδρέας Μήτσου είναι από μόνη της μια ολόκληρη σπουδή στις σχέσεις, την αύρα των ανθρώπων όταν συναντιούνται, το χρόνο και την ιστορία. Το δημοσιογραφικό κείμενο όταν αποκρυσταλλώνεται ξάφνου φαντάζει λειψό μπροστά στις φωνές, τις παύσεις και το βλέμμα που ταξιδεύουν στη μνήμη μου από εκείνη τη συνάντηση. Δυστυχώς, η πραγματικότητα είναι από μόνη της ένα μάθημα απώλειας. Πάντα κάτι χάνεις από την ολότητα που αισθάνεσαι ότι κατέκτησες στο νου σου, ιδίως όταν συναντιέσαι με σημαντικούς ανθρώπους. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι η ανάμνηση ή οι λέξεις δεν θα διατηρήσουν στο χρόνο κάτι από αυτό που διαμείφθηκε, μεταδίδοντάς το σαν αεράκι και προίκα στους αναγνώστες που τον αναζητούν.

Μετά τον «Κύριο Επισκοπάκη» μας χαρίσατε τον «Αγαπημένο των μελισσών». Τι ανταπόκριση έχει;

Πάει πολύ καλά, δεν έχω παράπονο. Περιέργως είναι και best seller· ξέρεις, όμως, αυτό καμιά φορά το βλέπουν ύποπτα. Όταν προτάθηκε ο «Κύριος Επισκοπάκης» για το βραβείο αναγνωστών, και μετά που το κέρδισε, έφτασε να πουλήσει 21.000 αντίτυπα πραγματικά, όχι πλασματικά. Αυτό μου το καταλόγισαν, με κατηγορήσαν κάποιοι ότι μαζικοποιήθηκα.

Ο «Αγαπημένος των μελισσών» έχει βασιστεί πάνω στην ιδέα ότι μπορεί να υπάρχουν στη γη ταυτόχρονα δύο ίδιοι άνθρωποι. Το πιστεύετε αυτό;

Βέβαια. Ο Πλάτωνας μιλάει για την πρωθύστερη μνήμη, που αποδείχθηκε ως κυτταρική δομή πια. Δηλαδή η υπόθεση της κυτταρικής δομής που μελετά η επιστήμη παραπέμπει σε αρχέγονη μνήμη.

Πώς σας ήρθε η έμπνευση;

Το βιβλίο ξεκινά με έναν τύπο που κάνει μπάνιο στη θάλασσα, επιτίθεται σε κάποιον και τον συλλαμβάνει η Αστυνομία, και ολοκληρώνεται τη στιγμή που αφήνεται ελεύθερος. Ο αναγνώστης, για να δει όλη αυτή την γκάμα, πρέπει να το διαβάσει προσεκτικά. Ο αφηγητής, ο συγγραφέας, ή εγώ, το διαφοροποιώ γιατί άλλο ο ένας, άλλο ο άλλος, στην ηλικία των 59 ετών κάνει μπάνιο στη θάλασσα όντας πολύ ευτυχής. Βρίσκεται σε συνάντηση με τον αυθεντικό του εαυτό, αισθάνεται πλήρης και, ενώ έχει πιάσει πολύ καλή επαφή με το μεδούλι του κορμιού του και τους χυμούς του, ξαφνικά βλέπει μπροστά του έναν ανέμελο τύπο, 20 χρόνια νεότερό του, με τη γυναίκα και το παιδί του, να είναι πανευτυχής, να γελάει θορυβωδώς. Τότε συνειδητοποιεί ότι εκείνος δεν είχε ποτέ αυτή την ανεμελιά. Τρελαίνεται, λοιπόν, στην ιδέα ότι η ουσία των πραγμάτων βρίσκεται στην ελαφρότητα και ότι η αρχή της σκέψης είναι η αρχή της σήψης, που λέει και ο Καμί. Αμέσως το μυαλό του κάνει μια διαστροφική παρέκκλιση, σκέφτεται ότι αυτός που είναι τόσο ευτυχισμένος θα μπορούσε να του μοιάζει, και τότε σκέφτεται όχι θα μπορούσε, του μοιάζει. Ένιωσε ότι είναι ο σωσίας του 20 χρόνια νεότερος σε ηλικία και μέγεθος. Εγώ παίζω γενικά με τα μεγέθη και την ηλικία. Σκέφτεται τότε ότι, αφού είμαστε ίδιοι, ο ένας από τους δυο περισσεύει, γιατί νομοτελειακά δεν χωράνε δύο σε κανένα πράγμα. Το καθένα εξυπηρετεί ένα σκοπό, σε βασικές αρχές φιλοσοφικής, ιδιαίτερα προσωκρατικής θεώρησης.

Πέρα από τις γνώσεις και τα ενδιαφέροντά σας για τη φιλοσοφία, εστιάζετε στα κείμενά σας σε τέτοια θέματα γιατί προφανώς και στη ζωή σας εκεί πέφτει η ματιά σας...

Όλη η ιστορία μου αυτή είναι. Η αντίληψη ότι ευτυχισμένα ζει αυτός που ζει ανάλαφρα και ότι ο χαρούμενος πρέπει να βγει από τη μέση. Υπάρχει με βεβαιότητα μια πρωτογενής μοχθηρία και ζήλια για τον άλλον, τον διαφορετικό. Έτσι ο ήρωας με σημείο προσέγγισης το 60ό έτος της ζωής του αποφασίζει ότι κάτι πρέπει να κάνει για να κερδίσει το χαμένο χρόνο. Έτσι στήνεται η μυθοπλασία. Το βαθύτερο νόημα είναι ο φόβος και ο τρόμος ενός ανθρώπου να μη μεγαλώσει άλλο. Επίσης, θέλει να δικαιώσει τη ζωή που δεν έζησε. Εγώ ταυτίζομαι και με το Σουηδό και με τον νεαρό.

Και με την εγγονή ταυτίζεστε. Υπάρχει εγγύτητα στα πρόσωπα...

Θαυμάσια παρατήρηση. Φυσικά ταυτίζομαι, αφού τα τρία πρόσωπα είναι σαν ένα.

Ενώ παρεμβάλλονται στο βιβλίο φιλοσοφικές θεωρίες, σκέψεις για το χρόνο και την ταυτότητα, αρχαία ελληνικά δράματα, όπως είναι η ιστορία του Οιδίποδα, εντούτοις το κείμενο ρέει και δεν είναι καθόλου διδακτικό και δοκιμακό. Είναι μια κατάκτηση, μια σπουδή αυτό...

Σε αυτό μπορώ να απαντήσω με τα λόγια του σπουδαίου συγγραφέα Μπεράτη, που λέει «Κανείς δεν ξέρει πόσο παιδεύτηκα για να φαίνεται πως δεν παιδεύτηκα καθόλου». Για να σε «ρίξω», πρέπει να σε πείσω. Και για να σε πείσω, πρέπει να καταδυθείς στον κοινό μας κώδικα. Όλοι οι άνθρωποι έχουν κάτι κοινό στο βάθος, μια επιθυμία, μια νοσταλγία, ένα όραμα... Αυτή η διεργασία γίνεται με το γλωσσικό όργανο. Είναι σπουδαία η λειτουργία της γλώσσας.

Η γλώσσα είναι η απελευθέρωσή μας και η φυλακή μας.

Είναι ακριβώς έτσι. Αλλά ως λογοτέχνης την αναζητώ, θέλω το ρυθμό της, τα νοήματά της. Η αφήγηση πρέπει να είναι διακριτική, στα όρια της αφέλειας, γιατί το δήθεν φαίνεται.

Ένας ελαφρύς, χαρούμενος άνθρωπος μπορεί να γίνει δημιουργός;

Θα σου φανεί περίεργο αυτό που θα σου πω, αλλά εγώ πιστεύω ότι μόνο αυτός που έχει αρμονία με τον εαυτό του, βιώνει δηλαδή μια ικανοποίηση, μπορεί να γίνει δημιουργός. Βέβαια, η διαδικασία της γραφής είναι μια διαπάλη, αλλά δεν πιστεύω ότι όποιος είναι σε βαθιά μιζέρια και διχνοστασία μπορεί να δημιουργήσει. Ο δημιουργός απαιτεί στοιχειώδη συνοχή.

Οι μύθοι διατηρούν πάντα πρωταγωνιστικό ρόλο στα κείμενά σας.

Οι μύθοι είναι μεγάλη υπόθεση. Μεταφέρουν όχι μόνο το συλλογικό ασυνείδητο αλλά κάτι πολύ πιο βαθύ. Στο μύθο παίζεται ένα μαγικό παιχνίδι αποπλάνησης. Θέλεις να σου παραδοθεί ο άλλος για να ακούσει τον ουσιώδη λόγο σου, ο οποίος είναι ουσιώδης και για τον άλλο όταν συναντήσεις τον πραγματικό εαυτό σου. Έχει έναν ωραίο στίχο ο Σικελιανός: «πιο βαθιά από το πηχτό το αστρόφως κρυμμένος σαν αετός με περιμένει εκεί όπου ο θείος αρχίζει ζόφος ο πρώτος μου εαυτός».

Πέρα από τα μυθιστορήματα που γράφετε είστε και καθηγητής δημιουργικής γραφής. Ποιοι ενδιαφέρονται να εκφραστούν μέσα από τη συγγραφή;

Στην αρχή φανταζόμουν ότι οι περισσότεροι που πάνε σε τέτοια προγράμματα είναι συνήθως αυτό που λέμε ψώνια. Στην πορεία, βέβαια, διαψεύστηκα. Συνάντησα πολύ ευαίσθητους και ενδιαφέροντες ανθρώπους -σχεδόν όλες γυναίκες-, που κάτω από το συντηρητισμό τους μπορούν να σου δώσουν την ψυχή και το σώμα τους.

Πάντως η επικράτηση των γυναικών είναι δεδομένη. Οι άνδρες πού βρίσκονται;

Οι άνδρες καταντούν μετά από κάποια ηλικία ρηχοί και ανοργασμικοί. Είναι πάρα πολύ μεγάλο βάσανο το ανδρικό πρότυπο όπως το πλάθουν. Δεν μπορούν να αναλάβουν τις ευθύνες τους, δεν μπορούν να διεκδικήσουν τη σεξουαλικότητά τους, δεν μπορούν να χαρούν. Το μόνο που τους νοιάζει είναι να δικαιολογήσουν οικονομικά την παρουσία τους.

(Από τον ημερήσιο Τύπο):

Το διαβάζω αυτόν τον καιρό. Και μαζί διαβάζω γενικότερα το συγγραφέα. Ομολογώ πως μου ήταν άγνωστος έως πρόσφατα. Αν κι έχει αποσπάσει ήδη τρεις σημαντικές διακρίσεις.

"Η ελεημοσύνη των γυναικών" είναι απλά το τελευταίο του έργο. Ο Ανδρέας Μήτσου όμως είναι "παλιός" στο μονάκριβο άθλημα της γραφής. Ήδη από το 1996 έχει τιμηθεί με το **Κρατικό βραβείο μυθιστορήματος** για το μυθιστόρημά του: "Τα ανίσχυρα ψεύδη του Ορέστη Χαλκιοπούλου".

Το 2002 απέσπασε το **Βραβείο Γραμμάτων Κώστα Ουράνη της Ακαδημίας Αθηνών** για τη συλλογή διηγημάτων του: "Σφήκες". Αλλά και το **Βραβείο αναγνωστών (ΕΚΕΒΙ - ΕΡΤ)** έχει απονεμηθεί στον Ανδρέα Μήτσου, το 2007, για τη νουβέλα του "Ο κύριος Επισκοπάκης".

Ο εξαιρετικός αυτός συγγραφέας, που όπως ανέφερα μου ήταν άγνωστος έως πρόσφατα, και φταίω αποκλειστικά εγώ που είχα μονομερώς ενσκήψει σε άλλα διάβασματα πέραν της λογοτεχνίας, έχω την τεράστια τιμή να είναι δάσκαλός μου αυτό το διάστημα στην τέχνη της δημιουργικής γραφής. Κοντά του παρακολουθώ μαθήματα τις τελευταίες εβδομάδες και σιγά σιγά τον ανακαλύπτω και όλο και μαγεύομαι περισσότερο.

Καθώς δεν τον γνώριζα, έκανα το λάθος να ζητήσω άλλα σεμινάρια και όχι το δικό του. Η τύχη θέλησε να με οδηγήσει κοντά στον Ανδρέα Μήτσου. Και να ανοίξει ένας καινούριος κόσμος για μένα, με την κυριολεκτική σημασία του όρου "κόσμος".

Οφείλω μάλιστα να πω ότι ήμουν αρκετά επιφυλακτική στην αρχή ως προς το λογοτεχνικό του έργο. Μου είχε καρφωθεί στο μυαλό πως πρέπει να τελειώσει πρώτα η μαθητεία κοντά του και μετά να διαβάσω τα βιβλία του. Όμως την περασμένη Παρασκευή η επιθυμία στάθηκε ακατανίκητη. Ευτυχώς,

Ξεκίνησα από την Ελεημοσύνη των γυναικών και ακόμη βρίσκομαι στη φάση της μελέτης. Αν και το βιβλίο είναι μόλις 150 σελίδων. Ο Μήτσου όμως χρειάζεται δεύτερο και τρίτο διάβασμα και πάλι στα μισά του δρόμου είσαι. Κι όχι γιατί γράφει "δύσκολα". Ίσα ίσα. Η γραφή του ρέει σαν ήρεμο ποτάμι. Στοιχείο που σε ξεγελά. Αφήνεις λοιπόν στο ρυθμό του και ξαφνικά ανακαλύπτεις πως έφτασες στη θάλασσα. Η σιγουριά της όχθης χάνεται και βρίσκεσαι αιφνιδιαστικά αντιμέτωπος με βαθυδίνη ωκεανό.

Πώς; Αυτό το πώς το μαθαίνει κανείς μόνο αν μαθητέψει κοντά του. Και γνωρίσει το στυλ γραφής που ακολουθεί.

Γραφή ιδιαιτέρως επίπονη, τολμώ να πω βασανιστική. Ο αντίποδας της πρώτης ανάγνωσης των έργων του. Γραφή που στοχεύει επιτηδευμένα στην "ευκολία" της ανάγνωσης και όχι στο στρυφνό και δαιδαλώδες κείμενο. Αυτό όμως είναι μόνο η επιφάνεια. Ή, μάλλον, το προσεκτικά τοποθετημένο περιτύλιγμα της εξωτερικής μορφής του έργου.

Στην πραγματικότητα ο Ανδρέας Μήτσου είναι οπαδός της πολυεπίπεδης γραφής. Με βάθος που ακόμη δεν έχω καταφέρει ούτε καν να διακρίνω... Νιώθεις διαβάζοντάς τον πως ανασηκώνεις μανδύες, που αρχικά ούτε που υποψιαζόσουν, και όμως το αληθινό σώμα του κειμένου εξακολουθεί να σου διαφεύγει.

Και δεν είναι μόνο τα επάλληλα στρώματα της γραφής του. Είναι και το ιδιαίτερο ταλέντο του να σε κάνει συμμετοχο και συνρευνητή της αλήθειας καθώς μέσα από τη γραφή του που φαντάζει προσωπικό βίωμα ανακαλύπτεις έντεχνα κρυμμένες αλήθειες και βιώματα που αφορούν εσένα τον ίδιο.

Κι εκεί αρχίζει το άλλο παιχνίδι για τον αναγνώστη που είναι και μαθητευόμενος δίπλα του. Η θεωρία του σεμιναρίου μετατρέπεται σε χειροπιαστή απόδειξη της σοφής διαχείρισης του λόγου με βασικό ζητούμενο τη βαθύτερη αλήθεια της ψυχούλας μας.

Τα μυστικά της τέχνης του δεν έχω σκοπό να σας τα αποκαλύψω. Όποιος πολύ λαχταρά να τα γνωρίσει, δεν έχει παρά να απευθυνθεί στο Εθνικό Κέντρο Βιβλίου και να ζητήσει να παρακολουθήσει το επόμενο σεμινάριο διηγήματος του Ανδρέα Μήτσου.

Για τους άλλους όμως, που δεν έχουν τέτοιο σαράκι γραψίματος να τους κατατρώνει, προτείνω ανεπιφύλακτα την ανάγνωση των έργων του.

Καθώς είμαι ακόμη στην αρχή της μελέτης, δε γνωρίζω και δεν μπορώ να προτείνω με ποιο βιβλίο του να αρχίσετε. Το βέβαιο είναι πως αν προτιμήσετε την Ελεημοσύνη των γυναικών, θα συναντήσετε το πλέον ώριμο πρόσωπο του συγγραφέα αφού είναι και το τελευταίο του έργο.

Πρόκειται για συλλογή διηγημάτων. Μπορεί λοιπόν να διαβαστεί όχι μόνο με τη σειρά των σελίδων αλλά και με όποια σειρά ο καθένας επιλέξει.

Προσωπικά έχω μέχρι στιγμή ξεχωρίσει τον Κάγια του. Το ένατο στη σειρά διήγημα. Και όπως του είπα σήμερα και του ίδιου - και το πιστεύω ακράδαντα - το διήγημα αυτό κάποια στιγμή θα θεωρείται κλασικό και η μελέτη του θα είναι εκ των ων ουκ άνευ για τον κάθε σπουδαστή της νεοελληνικής λογοτεχνίας.

Το βάθος της ιστορίας που διαπραγματεύεται φτάνει ως τον Όμηρο και την αυλή της Κίρκης. Τίποτε άλλο όμως δε θα προσθέσω γιατί δε θέλω να σας χαλάσω τη μαγεία της πρώτης προσέγγισης.

Όταν μελετήσω ολόκληρο το βιβλίο, θα επανέλθω και θα πω τη γνώμη μου συνολικά.

Παραθέτω αναλυτικά και με χρονολογική σειρά την εργογραφία του Ανδρέα Μήτσου όπως έχει εκδοθεί από τον Καστανιώτη:

- 1. Τα ανίσχυρα ψεύδη του Ορέστη Χαλκιάκου, μυθιστόρημα, 1995**
- 2. Γέλια, διηγήματα, 1998**
- 3. Σφήκες, διηγήματα, 2001**
- 4. Ο σκύλος της Μαρί, μυθιστόρημα, 2004**
- 5. Ιστορίες συμπτωματικού ρεαλισμού, 2005**
- 6. Ο χαρτοπαίκτης έχει φοβηθεί, διηγήματα, 2006**
- 7. Ο κύριος Επισκοπάκης (Η εξομολόγηση ενός δειλού), νουβέλα, 2007**
- 8. Η ελεημοσύνη των γυναικών, διηγήματα, 2009**